

Slovenski dom

Stev. 112.

V Ljubljani, sreda 18. maja 1938.

Leto II

Daljnosežni gospodarsko-politični načrti za širjenje nemške moči na Vzhod: Nemčija bo zvezala Severno morje s Črnim

Berlin, 18. maja. o. Nemška vlada je včeraj na seji odobrila načrte za novi veliki prekop med Renom, Mainom in Donavo, ki bo presekala Evropo počez in zvezal Severno morje s Črnim. Prekop bo po načrtu končan leta 1945. in bo veljal 750 milijonov mark (10 milijard dinarjev). Prekop bo odprl nove možnosti za nemško gospodarsko prodiranje na vzhod in bo zvezal kot najpomembnejša vodna pot zahodne industrializirane nemške pokrajine s poljedelskimi državami v Srednji in južnovzhodni Evropi. Prekop bo pomenil neposredno zvezo med porušnimi in posaarskimi prometnimi ter železnimi ter med Avstrijo ter balkanskimi državami, kjer so velika

ležišča surovin, zlasti železa. Po prekopu bodo lahko dnevno prevozili 15.000 ton blaga.

Dalje so se na včerajšnji seji vlade posvetovali o načrtu za druge nove važne prekope, ki jih misli Nemčija v kratkem začeti.

Prvi tak prekop je tisti, ki naj zveže Würtenbersko pokrajino z Renom in po njem z novim kanalom med Renom in Donavo. Drugi prekop naj zveže vsa takozvana hanseatska velika pristanišča ob Severnem morju, da se bodo nemške ladje izognile na poti iz teh pristanišč do Hamburga ovioka okrog Danske. Tretji prekop bo zvezal Posaarje s Porenjem.

Dalje so sprejeli idejni načrt za gradnjo

ogromnih električnih naprav na avstrijski Donavi. Nove elektrarne bi po sedanjih računih dajale na leto 800 milijonov kilovatnih ur toka. Za izvedbo tega načrta se zlasti zavzema general Goering, ki je pri zadnjem obisku v Avstriji izjavil, da bo postavil vse sile za to, da avstrijsko prirodno bogastvo izkoristi za blagor velike Nemčije.

Ti novi nemški gospodarski načrti bodo odločilno vplivali na bodoči evropski politični in splošni razvoj, če jih bodo Nemci uresničili, o čemer pa sprico njihovih odločnih namenov ni treba dvomiti. S prekopom od Severnega do Črnega morja bo odprta široka pot za nemško prodiranje na Balkan in na Vzhod.

Vesti 18. maja

Japonci zavračajo vesti, da sta Japonska in Mehika sklenili skrivno pogodbo, po kateri bodo Japonci kupili ves mehiški petrolej.

21. mednarodna umetniška razstava v Benetkah se bo začela 1. junija in bo trajala do 30. septembra. Letos se je prvič uradno udeležil tudi naša država. Za razstavo veljajo veliki popusti na železnice.

Egiptovski prestolonaslednik princ Ali Mohamed je dopotoval v Italijo, kjer bo ostal nekaj časa.

Pododbor odbora za nevmešavanje se bo konec tedna sestal v Londonu in razpravljal o umiku prostovoljcev ter o nadzorstvu na meji med Španijo in Francijo.

Pristaniška stavka je izbruhnila v veliki angleški luki Bristolu, od koder ne more odpluti nobena ladja.

18 milijonov dolarjev dediščine je prisodilo ameriško sodišče v Filadelfiji, poljski družini Krečner, ki živi v Poznanju. Glavni dedič v tej družini je žena predsednika nekakega društva bivših bojevnikov.

Bankovce po 150, 100 in 50 lir zgolj za plačilni promet v italijanski Afriki bo po sklepu vlade izdala italijanska državna banka. V evropski Italiji ti bankovci ne bodo veljali.

Mehiški poslanik v Londonu, ki je bil te dni odpoklican, je včeraj odpotoval iz Anglije v Pariz.

Razprava proti voditelju romunske »Železne garde« Codreanu, ki je obložen veleizdaje, rovarjenja proti sedanjemu redu in pripravljanja upora, se bo pričela v začetku prihodnjega tedna.

Švicarji hočejo ostati gospodarji v svoji hiši in se bodo borili proti vsakomur, ki bi skušal vzeti kaj njihovega ozemlja. Pri tem računajo zlasti na pomoč Francije. Tako je govoril na nekem kosilu švicarski poslanik v Parizu Stuchi.

O lepota Jugoslavije, njenih divjih rek ter planin od Triglava do Durmitorja je predaval v Gradu profesor Gomerit. Predavanje je priredilo društvo »Uranica«, udeležilo se ga je ogromno ljudi.

Za razsodnika v 50 let trajajočem sporu med Čilejem in Argentino zaradi pravice do nekaterih vojaško važnih otokov v Magellanovi ožini, sta zdaj obe državi priznali državnega pravobranilca Združenih držav Cummingsa.

Sv. oče je imenoval apostolskega nuncija pri španski nacionalistični vladi, s čimer je Sv. Stolica tudi dejansko in pravno priznala špansko nacionalistično državo.

Mussolini je v Genovi pred odhodom v Rim obiskal tudi največjo italijansko gospodinjstvo šolo.

Angleško vladarsko dvojico bo pri uradnem obisku v Franciji spremljal tudi zunanji minister lord Halifax ter več odličnih političnih osebnosti, s čimer bo obisk dobil še slovesnejši izraz.

Angleška zgornja zbornica je včeraj soglasno sprejela sporazum med Anglijo in Irsko, ki ga bo zdaj potrdil še kralj.

Truplo barona Kettelerja, tajnika bivšega nemškega poslanika na Dunaju von Papena, so včeraj potegnili iz vode blizu češkoslovaške meje. Ketteler je izginil dva dni po tem, ko so Nemci zasedli Dunaj.

Njegova smrt je zagonetna. Splošno menijo, da je umrl nasilne smrti.

Mednarodni kongres potovalnih in turističnih agencij se je začel v Varšavi. Udeležujejo se ga zastopniki Belgije, Italije, Romunije, Jugoslavije, Francije, Anglije, Nemčije, Švice, Estonске, Nizozemske, Madžarske, Češkoslovaške, Švedske, Turčije, Letonije in Poljske.

Izpod pogorišča hotela »Terminal« v severno-ameriškem mestecu Atlanti, so potegnili do zdaj 26 trupel. Domnevajo, da je pod razvalinami še 15 žrtev.

Nemški protestantski pastirji bodo morali do konca maja vsi prisesti zvestobo Hitlerju, če ne, ne bodo smeli več izvrševati svoje duhovske službe. Proti temu odloku nemške vlade se oglašajo med protestantsko duhovščino precejšnje nasprotovanje.

Sprememba angleške vlade po sodbi londonskega tiska ne bo prinesla kake nove smeri v zunanji politiki, ki se bo v naprej še bolj ravnala po načelih, katera zastopa ministrski predsednik Chamberlain. Sprememba ni pričakovati niti, če bi odstopil še zunanji minister lord Halifax.

Za štiri milijone dolarjev trimotornih bombnikov bo angleško letalsko odposlanstvo naročilo v kanadskih tovarnah. Srednja hitrost teh bombnikov bo znašala kakih 400 km na uro. Tovarne v Združenih državah so namreč prepozne, da bi mogle zadostiti tudi angleškim potrebam.

Letalski sporazum sta podpisala Poljska in Madžarska. Promet med Varšavo in Budimpešto se bo začel 1. junija. S tem bo ustvarjena nadaljša letalska zveza v Evropi, proga Rim-Budimpešta-Varšava-Helsinki.

Nemški minister za delo dr. Seldte je včeraj dospel z več uradniki svojega ministertva na Dunaj.

Mednarodno petrolejsko razstavo so odprli v središču ameriške petrolejske industrije, mestu Tulsa, v zvezni državi Oklahomi.

Olimpijske igre 1940 v Tokiu bodo trajale od 21. septembra do 8. oktobra.

Carino za uvoz premoga je znižala egiptovska vlada.

Kitajski poslanik v Parizu Sunfo je odpotoval v Moskvo, kjer bo ostal štirinajst dni.

Obsežne ukrepe za obrambo industrijskih središč pred zračnimi napadi pripravlja ameriška vlada.

Avtomobil z 20 potniki je zletel v prepad blizu Patrasa na Grškem. Vsi potniki so hudo ranjeni.

Kraljica Marija je sprejela zastopnike protijetične zveze

Belgrad, 18. maja. AA. Nj. Vel. kraljica Marija je blagovolila včeraj ob 11.30 sprejeti zastopnika jugoslovanske zveze proti jetiki sanitetnega generala Zarka Rubidića, predsednika jugoslovanskega fiziološkega društva Jevrema Nedeljkovića in tajnika Borivoja Djordjevića, ki so povabili Nj. Vel. kraljico na četrti Jugoslovanski protituberkulozni kongres od 22.—24. maja v Hercegovnem. Nj. Vel. kraljica Marija je tudi pri tej priložnosti pokazala veliko zanimanje za delovanje protituberkulozne zveze in za uspehe boja proti tej nevarni bolezni.

Naš vojni minister v Turčiji

Carigrad, 18. maja. m. Jugoslovanske vojne ministra generala Ljubomira Marića, ki je včeraj prispel v Carigrad v spremstvu jugoslovanskega poslanika v Ankari Adžemovića Branka, so v Carigradu zelo slovesno sprejeli. Ob prihodu so ga pozdravili zastopniki vseh civilnih in vojaških oblasti. Popoldne je general Marić obiskal tudi jugoslovansko ladjo »Lovčen«, ki je včeraj na svojem potovanju iz Sušaka proti Konstantci priplula v Carigrad. Zvečer je jugoslovanski vojni minister s svojim spremstvom odpotoval v Ankaro, kamor se je pripeljal danes jutraj.

Naš »Lovčen« v Carigradu

Parnik »Lovčen«, 18. maja. AA. Po svečanem sprejemu v Pireju in ki so se ga udeležili zastopniki grškega gospodarstva in osebje jugoslovanskega poslanstva s poslanikom Miodragom Lazarevičem na čelu, je parnik zapustil grške vode in včeraj jutraj prišel v Carigrad.

Opoldne je bil na parniku slavnostni banket, ki so se ga udeležili zastopniki turških oblasti in skupina turških častnikov. Na banketu je bil tudi jugoslovanski poslanik v Ankari Branko Adžemović s soprogo, generalni konzul Ivo Vukotić in osebje poslanstva in konzulata.

Na banketu je goste najprej pozdravil ravnatelj Zetske plovbe g. Rudolf Giunio, odgovoril pa mu je turški častnik Tali, ki je v svojem govoru opozoril na trdne vezi prijateljstva, ki vežejo balkanske države.

Ker je bil istočasno v Carigradu tudi vojni minister general Marić, ki potuje v Ankaro, sta ravnatelj Giunio in poveljnik parnika Čurčić obiskala ministra, nakar je vojni minister general Marić s soprogo in svojim kabinetnim šefom polkovnikom Jevremovičem obiskal parnik »Lovčen« in ostal na parniku do odhoda parnika iz Carigrada.

Nova madžarska vlada bo imela ogromno večino

Budimpešta, 18. maja. m. Nova madžarska vlada, ki ji predseduje Imrezy, ima v madžarski poslanski zbornici zagotovljeno ogromno večino. Stranka malih posestnikov, ki jo vodi znani Tibor Eckhart ter Krščanska demokratska stranka sta že izjavili, da bosta podpirali novo vlado. Politični krogi smatrajo, da ni izključeno, da bo prišlo na Madžarskem do večjih pregrupacij političnih strank. Pričakujejo, da bodo enotno nastopile tri velike desničarske stranke, in sicer sedanja vladna stranka, Stranka malih posestnikov in Krščanska demokratska stranka.

Novi notranji minister bo te dni izdal odlok, po katerem bodo mogli biti javni uslužbenci člani samo strokovnih organizacij, v nobenem primeru pa se ne bodo smeli prištevatil kake politični stranki.

Evropa proti Moskvi

Varšava, 18. maja. V zvezi z zadnjim zasedanjem sveta ZN piše »Dobri Vjezore« med drugim: Zeneva je bila prizorišče zarote proti miru in mednarodnemu sodelovanju, ki sta jo hotela izvršiti Litvinov in delegat rdeče Španije del Vayo. Zarota je hotela oteževati stvarni sporazum med državami raznih režimov, ki so ga začeli Chamberlain in Halifax, Daladier in Bonnet. Čedalje bolj osamljena Moskva je hotela nekaj ukreniti v Zenevi, in zato so ženevski zaročniki storili vse, kar so mogli, da oslabe politiko francoskih in britanskih ministrov, da omogočijo zblizanje med Rimom in Parizom in izjavo jugoslovansko-britanski pakt. Toda zarota se ni posrečila. Samo močne države se lahko sporazumejo. Toda dejanski sporazum in sodelovanje med evropskimi narodi, med katere spada tudi Poljska, bosta tako vendar že zagotovila mir in ravnotežje v tem delu sveta.

Nova belgijska vlada je včeraj stopila pred poslansko zbornico z izjavo, v kateri pravi, da bo prenovljala več važnih ustanov, izdala nov tiskovni zakon, ki bo uvedel cenzuro, uvedla enakopravnost flamsčine in francosčine v vojski in tudi gospodarsko zadovoljila oba naroda. Zbornica in senat sta izjavo sprejela z zadovoljstvom.

Vodja čeških Nemcev nenadno odšel v Berlin

Nova ureditev češkoslovaške države po zamisli in zahtevah Henleinove stranke

Praga, 18. maja. o. Po vrnitvi voditelja čeških Nemcev Henleina je izšel letak, ki razlaga, kako si češki Nemci zamisljajo bodočo ureditev Češkoslovaške in kakšen položaj zahtevajo zase. Letak govori o tem takole:

1. V prvem razdobju podeli češkoslovaška vlada nemški manjšini kulturno in upravno avtonomijo, nadalje sorazmerno število nemškega uradništva ter priznanje sudetskih Nemcev kot samostojne narodnosti, ki prebiva na strogo določenem prostoru.

2. V drugem razdobju bi se češkoslovaška država spremenila po švicarskem vzoru v zvezno državo, kjer bi vsaka pokrajina imela izključno pravico, da se briga za svoje prebivalstvo, pa naj živi tudi izven pokrajine.

3. V tretjem razdobju bi se zvezna češkoslovaška država spremenila v popolnoma nevtralno državo, ki bi ji vse velesile priznale nevtralnost na osnovi posebnega »nevtralnostnega statuta«, torej ne po belgijskem, marveč po skandinavskem zgledu. Nevtralna češkoslovaška zvezna država bi se morala med drugim obvezati, da se odreka vsaki kakršnikoli politični ali vojaški zvezi s kakšno tujo državo. V prvi vrsti pa bi se češkoslovaška morala odreči svoje zveze s sovjetsko Rusijo.

Praga, 18. maja. o. Voditelj čeških Nemcev Henlein je včeraj nenadno odpotoval v Berlin, verjetno po navodila glede nadaljnjega vedenja in glede stališča, ki naj ga zavzamejo češki Nemci do predlogov vlade.

Zastoj na poti sporazuma med Francijo in Anglijo je povzročilo različno stališče obeh držav do španskega vprašanja

Pariz, 18. maja. o. Na včerajšnji seji francoske vlade je zunanji minister Bonnet poročal o mednarodnem položaju in poudaril, da se razgovori med francoskim odpravnikom poslov v Rimu in italijanskim zunanjim ministrom grofom Cianom nadaljujejo in da ta pogajanja, ki so se začela pred tremi tedni, se niso mogla roditi pozitivnih rezultatov. Bonnet je ob tej priliki pripomnil, da je bilo za sklenitev angleško-italijanskega sporazuma potrebnih sedem tednov. Zdi se, da je bila na seji ministrskega sveta tudi razprava o govoru, ki ga je imel italijanski ministrski predsednik Mussolini pred kratkim v Genovi in ki je v francoskih političnih krogih povzročil nekakšno iznenađenje.

Pariški listi veliko razpravljajo o pogajanjih v Rimu in pravijo, da je opažati v njih zastoj in da ni prav v kratkem mogoče pričakovati sporazuma, o čemer priča tudi jasni Mussolinijev govor v Genovi. Glavna ovira zanj je v tem, da Italija noče za nobeno ceno pustiti, da bi v Španiji zmagala rdeča stran, s čimer bi se na obali Sredozemskega morja vgnezdil komunizem. Franciji pa bi bila ljubša zmaga Barcelone, s čimer bi bil onemogočen nemški in italijanski vpliv v Španiji, kar je za Francijo in njeno zvezo z afriškimi posestvi velikega pomena. Pri razgovorih z Italijo bi Francija rada dobila glede Španije enaka zagotovila, kakršna je dal Mussolini Angliji. Italija pa je prepričana, da teh zagotovil ni treba ponavljati se Franciji. Ker je pa Francija priznala odločno podprla italijansko-angleški predlog o priznanju italijanskega cesarstva in zasedbe Abesinije, pričakujejo, da bo tudi Italija upoštevala upravičene francoske težnje in predloge.

Danes ali pa jutri se bodo nadaljevala pogajanja med Francijo in Italijo, ki so bila prekinjena zadnje sredo. Mussolini se je jutraj vrnil v Rim iz Genove.

Francoski odpravnik poslov pa je tudi čakal na navodila iz Pariza. Snoči je prevladoval vtis, da Mussolinijev govor v Genovi ne bo vplival na pogajanja, ki so v teku.

nujočega na Viču. Dolničar je iskal zdravniško pomoč na kirurški oddelku. Proti napadalcu je uvedena preiskava.

Trgovski potnik Ambrož Preatoni, rojen 1876 v Novem mestu in tja pristojen, je včeraj okoli 11 dopoldne izvršil samomor s tem, da se je ustrelil v desno senco. Nezvestnega so prepeljali v bolnišnico, kjer je kmalu nato umrl. — V Štepanji vasi stanujoči, 20letni monter Alojzij Pokovec, je bil prepeljan v bolnišnico težko ranjen. Opeka s strehe mu je padla na glavo.

Vlaka sta trčila v londonski podzemeljski železnici. Sedem potnikov je bilo mrtvih, 21 pa hudo ranjenih.

Edini uspeh sedanjega zasedanja Zveze narodov je bil v tem, da so priznali Švici popolno nevtralnost, je izjavil švedski zunanji minister Sandler ob odhodu iz Zeneve.

Prekop med Renom, Mainom in Donavo, ki bi zvezal Severno morje s Črnim, bo dograjen po načrtu, ki ga je sprejela nemška vlada, leta 1945. Veljal bo 750 milijonov mark. Dnevno bodo po njem lahko prepeljali 15.000 ton blaga.

Izginilo je največje veliko ameriško potniško letalo, vredno 80.000 dolarjev. Ze dva dni ni o njem glasu. Boje se, da je v slabem vremenu zašlo in treščilo na tla.

Vpisovanje francoskega obrambnega posojila v znesku pet milijard frankov je bilo včeraj končano. Posojilo je bilo podpisano v rekordno kratkem času.

Proizvodnja aluminija v Italiji se je lani podvojila, izdelali so te važne kovine nekaj nad 5000 ton.

Ljubljanska kronika

Ljubljana, 18. maja.

Ljubljanska kronika kratko zaznamuje od včeraj do danes le 2 arctaciji. Tam v Zidovski ulici je Tuzljan Stalko Dizdarevič skušal vlomiti v podstrešje hiše št. 4. Stranke so ga pravočasno zalotile. Stalko je pobegnil, toda stražnik na kolesu ga je končno dohitel in odvedel na policijo. Osumljen je, da je v kratkem času izvršil več vlomov in podstrešja raznih hiš in odnašal najrazličnejše blago. Stalko je izgnan iz Ljubljane, kljub temu pa se povrača v mesto, kajti dobro zna, da mu ljubljanske ozračje zelo prija za razne nepoštenne posle. Stalko je delomrzen človek in hkratu oni tip, ki skuša s raznimi hazardnimi igrami svoje rojake oslepiti za težko prislužen denar. Okoli polnoči je patrolirajoči stražnik vstavlil na Kralja Petra trgu postopača Martina Skoka, 26 letnega delavca iz okolice Gornjega Grada. Tudi ta je izgnan iz Ljubljane.

Anici Kalčičevi, trgovski poslovodkinji, stanujoči na Cesti 29. oktobra, je nekdo odnesel s latinskimi namenom več stvari v vrednosti 850 din. Bratjevi Mariji Lampretovi je bila pred dnevi na trgu ukradena ročna torbica z vsebino 650 din gotovine in davčna knjižica. Tat je torbico in knjižico odvrnil, denar pa spravil. — Na Vodnikovem trgu so se zadnji čas zopet pojavili znameniti žeparji. — Na škodo uradnice Anice Diberletove je nekdo odnesel dinamo svetilko, vredno 300 din. Tatvina je bila izvršena v večji hiši št. 5 na Novem trgu.

Marinčič Tomaž je močno udaril s topim predmetom 56 letnega tesarja Janeza Dolničarja, eta-

Zanimivo geološko odkritje v Slov. goricah V Dragučevi v Pesniški dolini izvira slana voda

Maribor, 17. maja.

Po vsej Pesniški dolini se že nekaj dni ne govori o drugem, kakor o zanimivem odkritju v Dragučevi. Mariborski restavratore g. Lisjak ima tam posestvo. Ker je v vsej Pesniški dolini pitna voda zelo slaba, dolina je močvirnata, talna voda pa teče plitvo pod površino ter je plehkega okusa, je poskušal g. Lisjak z arteškim studencem, s katerim bi dobil boljše pitno vodo iz velike globine. Začeli so vrtili arteški studenec lansko poletje ter so ga vrtali vse do zadnjih dni. Dosegli so že globino nad 160 m, pa še vedno niso našli na žilo vode. Pred nekaj dnevi pa je prvič privrel iz te globine skromen studenec. Ko pa so vodo poskusili, je vsak presenečen hitro odmaknil kozarec. Tekočina, ki je privrela iz globine 160 m, je bila tako slana, da jo je bilo nemogoče požreti ter je kar zapela v ustih. Izvir je zelo slab, jedva kaka dva litra vode priteče na dan iz globine. Ko so pa s to vodo napravili skromen poskus — dva litra vode so se-

grela, da je voda izhlapela, je ostala v posodi sol sivkasto-rdeče barve. Iz dveh litrov je ostalo kakega četrtil kilograma te soli, ki je očividno sestavljena iz raznih sestavin, največ pa je menda kuhinjske soli. Dosedaj tekočino še niso preiskali strokovnjaki. Nedvomno pa bi kemična preiskava podala zanimive rezultate. Saj je to prvi primer, da naletijo v Sloveniji na soli pod zemeljsko površino. Slovenske gorice, ki so dosedaj geološko še skoraj popolnoma neraziskane, krijejo v svoji notranjosti morda ogromne zaklade, katerih izkoriščanje bi se bogato poplačalo. Vsekakor je zaslug g. Lisjaka, da je naše strokovnjake — čeprav nehoti — opozoril na zanimivo najdbo, ki bo mogoče postala za cele Slovenske gorice vir velikih dohodkov. Saj je znano, da mora naša država uvažati veliko fine kuhinjske soli iz sosednje Avstrije, ker naši rudniki v Kreki niso dovolj izdatni, morská sol pa kot namizna sol ni priljubljena, ker je preveč zrnata.

Proti junakom noža še strožje kazni

Ljubljana, 18. maja.

Že kazenski zakon sam določa strožje kazni proti junakom noža. Uporaba noža v pretepu in prepiru je vedno kot obtežilna okolnost, toda še premalo so stroga zavezovala določila. Znana je nam zgodba, ki se je pripetila za Zofijino nedeljo. Vsi ljudje so bili zaradi lepega in prvopomladanskega sončnega vremena vezelo razigrani. Povsod je vladala lepa harmonija. Pa je bilo nekje na Gorenjskem, tam pod Šmarno goro, ko je junak, razbesnel, potegnil nož in nasprotnika naravnost zabodel v glavo. Kako silen je moral biti sunek, je očito iz tega, da je nož predril lobanjo kost in obitljal v poškodovancu. Kako se bo nadalje razvijala zadeva, naj bo zaradi preiskave še tajno.

Pred mali kazenski senat, ki mu je predsedoval s. o. s. g. Fran Kovač, pa je včeraj stopil 20-letni junak noža, doma tam iz posavskega kota. Obtožen je bil uboja 15-letnega mladeniča Milana Grošlja. Na sveto, blaženo noč so se zbrali fantje, okoli 20 po številu v hiši posestnika Zelenika v Senožetih. Ko so okoli 23. odhajali k polnočnici, vsi mirni, je sledil zahrbtni napad. Milan Grošelj je od zadaj napadel posestnikovega sina Ivana O. Prijel ga je za vrat in stiskal. Ivan O. je potegnil iz žepa nož in sunil nazaj. Sprva je mislil, da ga je vsekam kam v stegno. Pozneje pa je doma pravil, da je Milana Grošlja odlaš. Sunek pa je bil tako nesrečen, da je nož zadel Milana Grošlja v trebuh. Rana je bila huda. Milana Grošlja so

prenesli na dom in tam je pravil, da ga je z nožem poškodoval Osepek, ki je bil nato aretiran in je moral po nedolžnem predeseti kar 2 meseca v preiskovalnem zaporu, ko se je naposled izkazala njegova nedolžnost. Orožniki so naposled sledili pravega junaka noža v osebi posestnikovega sina Ivana O. Med fanti v posavskem kotu je vladal pravi teror, da bi se zadeva potlačila. V preiskavi zaslišane priče so se skušale na vse načine izmuzniti, kajti bale so se vseh v zadevo zapletenih strank, ki so deloma grozile.

Prav včerajšnja obravnava pred malim kazenskim senatom je razgalila mnoge stvari, kako so mladi fantje v nekaterih krajih pripravili svojo pošteno fantovsko čast. Dr. župnik g. Fran Sever je obtožil posestnikovega sina Ivana O. zločin uboja. Obtožnica je bila v splošnem kratka, navajajoč samo glavna dejstva. Obtoženec je pred senatom priznal svoje dejanje, zagovarjal pa se je, da je storil to v skrajnem silobranu, kajti Milan Grošelj ga je od zadaj napadel, prijel za vrat in ga davil. Ni si mogel drugače pomagati, da je odprl nož in sunil nazaj. Kot priče so bili zaslišani nekateri očitvidci napada. Vsi so bili pri Zelenikovih mirni. Le kakih 40 korakov od hiše je prišlo do usodnega napada, kajti dva Grošlja, oborožena z nožem in kolom, sta mirne fante napadla in začela izživati. Kot priče so nastopili fantje, ki bi se morali po starih običajih še držati krikle svoje mamice. Sam predsednik g. Fran Kovač je med razpravo sarkastično pripomnil napram neki priči:

»Vam pravim, da takih fantov, ki pričate, na kmetih še nisem videl. V vas ni nič pošteno fantovskega.«

Miha Grošelj, ki je bil zaboden, niti ni vedel, kdo ga je. Sveta noč lani, pravijo priče, je bila drugače tiha in mirna. Vsako fantovsko objestnost je pač treba strožje kaznovati. In senat je res upošteval vse okolnosti, da tudi s strožjo sodbo nadopne zatre junakovanje z nožem.

Ivan O. je bil zaradi prekrščenja silobrana obsojen na 1 leto zapore. Mora nositi vse stroške kazenskega postopanja in izvršitve kazni. Oproščen pa je bil povprečnine. Kazenski zakon določa drugače za uboj najvišjo kazen 12 let.

Za gradnjo nove ceste iz Maribora v Ptuj

Maribor in Ptuj imata direktno cestno zvezo, ki sicer ni idealna, ker je cesta slabo vzdrževana ter se je avtomobilisti naravnost boji, ki pa veže važna in velika naselja na Dravskem polju z obema mestoma. Pa še eno pomankljivost ima ta cesta — zelo je dolgočasna. Zato je vzbudil veliko pozornost predlog okrajnega cestnega odbora v Ptuj, naj bi se zgradila nova cestna zveza, ki bi bila izpeljana ob Dravi na levem bregu reke. Načrt ni neizvedljiv ter bi bil izrednega gospodarskega in turističnega pomena. Ptujski okrajni cestni odbor je predložil mariborskemu cestnemu odboru, naj bi vsak napravil del ceste na svojem teritoriju. Večje breme bi odpadlo na ptujski cestni odbor. Ta bi moral zgraditi cesto od Ptuja do Vurberga. Mariborski cestni odbor bi moral samo podaljšati dosedanje cesto v St. Peter naprej do Dupleke, kjer bi se priključila na dosedanje cesto Maribor-Vurberg, ki je izpe-

Ljubljanski časniki so prodrli v skrivnost o nastanku pive...

Ljubljana, 18. maja.

Ljubljanski časniki so včeraj naredili zanimiv obisk, ki po svojem značaju nedvomno spada v začenjajočo se vročo sezono, ko se ljudje vse bolj ozirajo po izdatnih hladilnih zahtevah. Ravnateljstvo naše največje pivovarne »Uniona« je povabilo naš časnikiški zbor na ogled svojega vzorno urejenega obrata za produkcijo velevažnega poletnega hladila in hranila. Ta produkcija je ne le bolj zapletena kakor pa si predstavljamo, kadar zvrčamo vrček piva, marveč je tudi tako zanimiva, da bi zaslužila izčrpnega prikaza.

Ob 3 popoldne se je zbralo izredno število časnikiškarjev ob vходу tovarne, kjer jih je ljubljivo sprejel ravnatelj Nemenz, ki je prevzel osebno strokovno vodstvo po podjetju. G. ravnatelj se je kot strokovni vodja pridružil še zelo živahni obratovodja g. Weiss. Oba gospoda sta četo časnikiškarjev vodila od oddelka do oddelka in sta jim natančno opisala in na strojih pokazala, kako iz ječmena po daljših kudah in prekuhan, ohlajenih in čiščenih s pomočjo raznih začimb in dodatkov nastaja pivo, ki potem mesece in mesece čaka v velikanskih sodih, da »dobi svojo pravo težo« in ga šele potem pretočijo v sodčke in steklenice in razpošljejo po deželi. Pivovarna je najbolj moderno urejena, izredno čista in spremlja izdelovanje piva od prvega začelka do konca večje strokovne moči. Časnikiški so se mogli prepričati, da ima pivovarna vse naprave, da bi proizvajala petkrat več piva, kakor ga dejansko. Zaradi raznih okoliščin, predvsem pa zaradi visoke trošarine, pa je poraba piva tako padla, da je morala pivovarna svoj obrat skrajšati na najmanjši obseg. Konzum piva znaša v naši državi komaj malo več kakor podrug liter na vsakega pre-

bivalca, medtem ko pride na Češkoslovaškem na vsako glavo 76 litrov, v Avstriji 42 in v Nemčiji celo 85 litrov. Stiska pivovarn v Jugoslaviji traja že celih pet let in je zaradi prevelikih trošarin malo upanja, da bi se stanje izboljšalo. V Jugoslaviji je v pridelovanju piva investiranih 450 milijonov dinarjev domačega kapitala. Zaradi stiske, ki vlada v tej industriji, je moralo v zadnjih letih od 95 pivovarn zapreti obrate 8, druge pa so morale proizvodnjo skrajšati. Odkar obstoja neodvisna jugoslovanska država, se v Jugoslaviji ni ustanovila nobena nova tovarna za pivo, ker pivovarska industrija nima nobenih izgledov za rentabilnost, dokler se konzum piva ne dvigne, to se pravi, dokler se trošarine na pivo ne znižajo. V Jugoslaviji so udarili po pivu zaradi tega, ker so hoteli dvigniti konzum domačih vin, toda izkustva so dokazala, da ti računski niso bili pravilni. »Uniona« pivovarna je zaposlena samo z 20 odst. njene kapacitete. Konzum piva, ki je znašal prej 110.000 do 120.000 hektolitrov na leto, je padel na 32.000 hektolitrov. Ljubljanska pivovarna pa je med vsemi najbolj udarjena, ker je občinska trošarina največja v vsej državi. Časnikiški so si v vseh podrobnostih ogledali tovarno ter z velikim zanimanjem poslušali strokovne razlage in gospodarske pojasnitve obratov in vovarniške industrije sploh.

Po ogledu v mrzlih in vročih prostorih pivovarne je g. ravnatelj nagradil časnikiške za pozornost s tem, da jih je povabil na pokašanje svojega izbornega proizvoda. Pri tem prijetnem opravilu se je razvil živahen razgovor, trajajoč precej dolgo, kar je spričo radodarne pozornosti, ki so jo bili povabljeni deležni, tudi razumljivo.

Vlom v trgovino „Merkur“ v Kranju Ukradene stvari in svoje žrtve si je zapisoval

Kranj, 18. maja.

Danes ponoči okoli pol 12 je opazila neka gospa, ki stanuje pri »Jahaču«, kako se je splazil v trgovino »Merkur«, ki je last g. Petra Majdiča, neznan moški. Stvar se ji je zdela precej sumljiva in je o tem nenavadnem obisku pri »Mercurju« obvestila še druge ter obenem poslala tudi po orožnike, ki so brž prišli. Pred trgovino »Merkur« se je ob tej uri, ko so ljudje ravno prihajali od predstave v Narodnem domu, nabralo precej radovednežev. Ob navzočnosti orožnikov je poslovalodva odprla vrata v prodajalno. V trenutku je bilo

jasno, da se omenjena gospa ni zmotila. V trgovini so zalotili 26-letnega Marjana L., ki so ga orožniki takoj aretirali in odvedli v zapor. Pri preiskavi so dognali, da ima ta fant na vesti že več drugih lepih stvari in da je prav pri »Mercurju« že nekajkrat vlomil ter odnesel bog ve koliko plena. Doma je vodil kar svoje knjigovodstvo o ukradenih in prodanih predmetih. V svojih zapisnikih je navedel tudi imena onih, katerim je kdaj kaj ukradel. Koliko je prav za prav pokradel ta fant, o katerem ni nihče podvomil, da ne bi bil pošten, še ni točno ugotovljeno.

Dediščino zapravila, potem pa se obesila v dveh letih je šlo 250.000 dinarjev po vodi

Maribor, 17. maja.

Tragičen dogodek se je odigral v sosednem Radvanju. V svinjaku poleg svoje male hišice v Delavski ulici v Zgor. Radvanju so našli obešeno posestnico Rozo Pivec. Še pred dvesti leti je v vsa tamošnja okolica zavidala. Dobila je namreč bogato dediščino po svoji sorodnici, znani gostilničarki Rechebergerjevi v Studencih. Dediščina je znašala 250.000 din. Za del te dediščine si je kupila posestvo ter si je postavila v Radvanju hišo. Ni pa znala prav gospodariti. Njen mož je priložnostni delavec, vsa družina, v kateri je deset otrok, je živela prej v zelo revnih razmerah. Ko je pa prišel denar k hiši, se je začelo veselo življenje. Vsega je bilo dovolj, le denar je konpel ter ga je bilo od dne do

dne manj. Nazadnje je gotovine zmanjkalo in začeli so se kopiciti dolgovi. Prišlo je tako daleč, da so ji na dražbi prodali posestvo in hišo. Preostalo je še toliko, da so si postavili skromno hišico iz ilovice v prostulici »Gigantski četrti« v Delavski ulici v Radvanju. Ker pa so se otroci odvajali dela, mož pa tudi skoraj ni ničesar zaslužil, se je znašla družina v nepopisni revščini, ki je potem poglajala gospodinjino v smrt. Ko je izvršila samomor, ni bilo pri hiši denarja niti za krsto, niti za pogreb ter je vse skupaj morala oskrbeti radvanjska občina.

Dostavek k poročilu o umetnostno zgodovini društva

Pri našem ponedeljskem poročilu o občnem zboru umetnostno-zgodovinskega društva in o predavanju dr. Steleta o Ljubljani kot umetnostnem središču, je po tehnični pomoti odpadel prvi odstavek, ki se glasi: »Včeraj je bil v Unioni občni zbor enega najzaslužnejših in najdelavnejših naših društev, namreč Umetnostno-zgodovinskega društva, ki pod neutrudnim vodstvom požrtvovalnega podpornika naše umetnosti g. dr. Frana Windischerja toliko stori za odkrivanje in ohranitev naših umetnostnih spomenikov in za popularizacijo naše umetnosti. Občni zbor s kratkim nagovorom je začel predsednik dr. Windischer, ki je nato dal besedo g. konzulu dr. Fr. Steletu, ki je v svojem predavanju o Ljubljani kot umetnostnem središču Slovencev izjavil med drugim...«

V zadnjem odstavku poročila pa je pomota o imenu edicije tega društva, ki se mora glasi »Zbornik« in ne »Zbor«, kar so bralci že tako sami popravili.

Poziv kočevski slovenski javnosti

Kočevje, 16. maja.

V nedeljo, dne 22. maja 1938. ob tretji uri popoldne bo priredil Akademski pevski zbor iz Ljubljane, ki stoji pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kraljice Marije in je naš najboljši pevski zbor, v Kočevju v kinodvorani koncert slovenske umetne in narodne pesmi, pri katerem bo sodelovalo 6 pevcev. V ta namen se je v Kočevju osnoval poseben Slovenski meddruštveni pripravljalni odbor, ki ga tvorijo urad. pripravniki g. dipl. jur. Kužnik Henrik, okr. uradnik Figar Vekoslav in dipl. fil. g. Šeško Jože, ki je izdal na slovensko javnost, slovenskim narodnim društvom, ter ravnateljstvom in šolskim upravitelstvom proglas sledeče vsebine: »Za Slovence na Kočevskem je v teh dneh, ko se kaže vsa nujnost in potreba strnjene slovenske fronte, ta koncert vsekakor dogodek, ki nas mora združiti vse brz razlike, da kot en mož manifestiramo ob slovenski pesni našo voljo in naše hotele, braniti do skrajne mere to, kar je našega!

Ko smo Vam to razložili, se obračamo s polnim zaupanjem na Vas in Vas prosimo, da v svojem okoliščju, v svojih društvih, v šoli med slovensko mladino in po vseh med našim preprostim ljudstvom razglasite, da se bo takšna manifestacija v Kočevju vršila. Prosim Vas, da nemudoma prevzamele iniciativo in organizirate obisk tega koncerta. Zlasti kočevsko zaledje naj ne ostane doma, saj je naše preprosto ljudstvo v prvi vrsti potrebno slišati tisto našo umetno in narodno pesem, ki nas vse druži.«

Poudarjamo, da je pripravljalni odbor potom letakov obvestil vse slovenske kraje na kočevskem, da se koncerta sigurno udeležijo.

22. maja ob 7.51 zjutraj na kolodvoru v Kočevju sprejem po zastopnikih vseh društev in s pesmijo Glasbenega društva iz Kočevja.

Popoldne točno ob treh koncert v kinodvorani, nakar odide zbor iz Kočevja ob tritrti na osem zvečer.

Pozor vinogradniki!

Opozorjamo vinogradnike, da v obrambi proti peronospori poškropiti vinograde v teku prihodnjih deset dni.

Skropljenje naj izvršijo temeljito s pravilno pripravljeno bakreno-aprčno brozgo po že objavljenih navodilih v strokovnem časopisu.

»Hvala, gospod profesor. Moja mati Dunmora ni nikdar zapustila in je zdaj edini čuvaj v gradu. Bojim se, da je imela v zadnjih dneh mnogo sitnosti s policijo. Gotovo so napravili preiskavo in morda celo kaj poškodovali... In Gideon je odšel po cesti onih, ki stanujejo v kočah, proti vzhodu k Nobah in Jogbeha... Toda končno ne morem verjeti, da bi osumili mojo mater; saj je stara že dva in sedemdeset let.«

»Kaj naj ji povem, Ralph?«
»Kar se je zgodilo, da živim in da bom takoj prišel k njej, ko bo to mogoče. Razložite ji, da trenutno to ni mogoče in da poleg tega moja naloga tu še ni dovršena. Skušajte pomiriti ubogo staro ženo. Hvaležen sem vam že vnaprej... Vrnili se je iz boja, preden je vželo sonce. Ujeli so nekega fanta iz rodu Sukkotov... Ob enajstih boš v Dunmoru. Vlak proti Belfastu odpelje pa šele ob šestih. Moja mati vam bo dala kosilo. Morda bi si radi ogledali grad in pokopališče, kjer počivajo predniki njene Visokosti in odkoder imate tako ob mirnem kakor tudi ob slabem vremenu lep pogled na morje... Jether ni izvelel svojega meča, zato je Gideon vstal ter zadel Sabaha in Zalmuno; in vzel je okovke, ki so bili na vratovih njihovih velblodov.«

Bolniška strežnica je vstala, se na-

Pierre Bénéit:

VELIKI JEZ

59

Roman iz irskih bojov za svobodo

slonila na ramena gospoda Ralpa ter zdaj tudi sama brala.

»Šele tu ste?« je vprašala.

»Da, miss Gertie, to je zato, ker me profesor Gérard od časa do časa ustavlja s kako opazko, ki se nanaša na sveto pismo.«

Naslednje jutro proti deseti sem zapustil bolnišnico s svetim pismom v eni roki, v drugi sem pa imel svojo skromno prtljago. Na pol me je spremljal blagoslov miss Gertie, ni se mi pa posrečilo, da bi še enkrat videl gospoda Ralpa.

Še dopoldne sem naredil vse potrebne korake pri angleških oblasteh. Z ne preveč blagohotnimi besedami so mi dali dovoljenje, da smem potovati v Belfast. Tam sem moral dati še enkrat pregledati svoj potni list; kajti obsedeno stanje je vladalo še vedno.

V ekromni krčmi, ki so jo pravkar zopet odprli, sem hitro obedoval. Čisto sam sem bil v gostilni. Streglo mi je

preplašeno mlado dekle.

Po porušenih ulicah, ki jih nisem več spoznal, sem skušal priti do mesta, kjer sem bil nekaj uric v Antiopo. Toda nisem se mogel znajti. Videl sem samo razvaline, ki so jih stražili angleški vojaki z nasajenimi bajonetmi in ki so že od daleč dajali znake, naj ne hodim v bližino.

Obrnil sem torej hrbet okrajem, kjer so se vršili najhujši boji in sem krenil v North King Street.

»Gospa Hughesova!«

»Vi ste, gospod profesor!«

Šel sem v hišo, da bi mi ti revni ljudje, ki so za nas napravili največ, kar so mogli, kaj povedali. Ob pogledu na gospo Hughes, ki je bila vsa v črnem, nisem mogel spraviti besedice iz ust.

»Sedite, prosim, gospod profesor. Veseli me, da vas po vseh teh strahovitih dogodkih vidim še zdravega.«

V teh dvanajstih dneh je postala čisto stara žena s tresočimi se rokami ter strtim glasom.

Slednjič se mi je iztrgalo:

»Denis?«

Gospa Hughesova je zamahnila.

»Hvala Bogu, da ga niso ujeli. Gotovo se kje skriva v notranosti dežele. Zanj ni bilo več govora, da bi se mogel vrniti k svojemu polku v Flandrijo. Ne delam si preveč skrbi z njim, kajti po vsem tem, kar se je zgodilo, je vsa Irska z njimi. Kjerkoli je, vem da ga bodo skrili in skrbeli zanj. V enem tednu je že dvakrat na-

Naš novi listek:

Andrew Smith:
Bil sem delavec
v Sovjetski Rusiji

Brez govorjenja, brez razburjenja, brez strela...

Francija se je povečala za 400.000 km²

Pred 14 dnevi se je primeril zanimiv dogodek v svetovnem političnem življenju. Ena od zadnjih števil francoskega uradnega lista »Journal Officiel« je prinesla preprosto, skromen odlok, katerim naznanja francoska vlada Francozom in svetu, da je ozemlje svoje velike države povečala za 400.000 kv. kilometrov, to je za toliko, kolikor merijo Jugoslavija, Bolgarija, Švica in Belgija skupaj ali za drugo primer, za ozemljem, ki je komaj za petino manjše kakor ozemlje evropske Francije. Za to dejanje ne le ni vedela razburkana Evropa, ki se je čase vznemirja in doživlja usodna dejanja celo zaradi neskončno manjših zemeljskih prelomov, ko se vsa Zveza narodov ukvarja z nekaj sto kvadratnimi kilometri okoli Aleksandrette, še zanimivejše pri vsem je dejstvo, da za to osvojitve, oziroma priključitev niso vedeli niti — Francozi.

Gre namreč za določitev meja na celini okoli južnega tečaja, kjer so bili dozdaj še ogromni predeli brez uradnih gospodarjev. To ozemlje dobiva v sedanjih časih zaradi domnevanega rudninskega bogastva, ki ga krije v sebi in zaradi raznih gospodarskih možnosti vse večjo važnost. Ne da bi padel en sam strel, je Francija zdaj uradno izjavila, da se zaradi zgodovinskih pravic, izvirajočih iz odkrivanja te zemlje, smatra za uradno gospodarico tako zvane Adelijne zemlje, ležeče na tisti strani Antarktike, ki je najbližja Novi Zelandiji in Avstraliji.

Zadnje dni se je na ta francoski korak oglašala tudi tujina in začela »zavzemati stališče«.

Stališče sosedov

Anglija, kot najbližja sosedica zasedenega ozemlja, je izjavila, da francosko prilastitev odobrava, češ da njena dominijona Avstralija in Nova Zelandija nimata posebnih interesov na tem delu Antarktike ne v tem, ne v drugem oziru. Norveška lastna ozemlja, ki na Adelijno zemljo meji, pravi, da Francija s prilastitvijo ne škoduje njenim koristim.

Pač pa ugovarja temu kapitan in raziskovalec Rieler-Larsen, ki trdi, da je to ozemlje že proglasila za svoje Avstralija. Larsen si prisoja pravico govoriti o tej zadevi, ker se je udeležil njekaj ekspedicijskega norveškega raziskovalca Roalda Amundsenja proti Južnemu tečaju. Larsen predlaga, naj se zaradi tega ozemlja takoj sestane mednarodna konferenca, ki bo celino ob Južnem tečaju enkrat za vselej razmejila in jo razdelila med države, ki si laste pravico do nje.

Francija opira svojo odločitev na dejstvo, da je ta predel južne ledene zemlje odkril francoski kapitan Dumont d'Urville, ki je 20. januarja 1840 razvil francosko zastavo na do tedaj neznanem delu celine okoli južnega tečaja ter ta del po svoji ženi Adeliji krestil za »Adelijino zemljo«.

Pot in odkritje francoskega kapitala

Kapitan d'Urville se je po nalogu francoske vlade v septembru leta 1837 odpravil z jadrnico »Astrolabe« iz Toulona na raziskavanje južnih predelov Tihnega morja. Raziskovalčeva ladja je spremljala korveta »La Zélée«, pod poveljstvom kapitana Jacquinota.

Ladji sta tri leta križarili po Južnem Tihem in Južnem Lednem morju. Januarja 1840 sta ujeli ugoden južnovzhodnik, ki ju je gnal med grozečimi ledenimi gorami dalje in dalje proti neznanemu jugu. Čez nekaj dni sta dospeli izmed ledenjakov spet v prostejša morja, ki je vzbujalo slutnje na kopnino. 21. januarja so zagledali tri ali štiri milje daleč proti jugu neznano celino.

Proti enajsti uri zvečer tega dne so se čolni, ki jih je kapitan d'Urville poslal na ogled proti neznani obali, vrnili in pripeljali z brega odlomke temnega kamena, raznih granitov, nekaj pingvinov in nekaj mesa neznane vrste kila, ki ga je vaovje vrglo na skale.

D'Urville je dal celini ime Adelijina zemlja in s tem počastil svojo ženo v daljni francoski domovini. Štiri dni pozneje je na istem bregu prišel Amerikane Wilkes in našel na skalah zastavo francoske republike. D'Urville je jadrni dalje in osem dni zatem zadel ob novo obalo, črno in mračno, ki je bila po vsej verjetnosti nadaljevanje Adelijine zemlje. Doslop nanjo so branili ledeniki, raziskovalci so svoje odkritje zapisali

od daleč in zemlji dali ime po ženi poveljnika druge ladje Jacquinota, Clarieji.

Nevihle in nepremagljive ovire so francoske mornarje prisilile, da so odnehali in se umaknili od nove zemlje.

Najvišarnejša zemlja na svetu

Adelijina zemlja leži južno od 64. vzporednika med 136. in 142. dolžinsko stopnjo. Na vzhodu je njeno zunanje lice podobno Viktorijini zemlji. Med valjastimi granitnimi stebri, med razdrapanimi gorami leže kar na površju vsepovsod sledovi črnega premoga. Obala te južne ledene pokrajine ni najbolj mrzla, pač pa zadržno najbolj viharina na svetu. Povprečna razgibanost ozračja znaša letno 18 stopinj. Pomlad pa prinese nad te obale strahovit vihar, ki traja s presledki po nekaj ur osem do devet mesecev. Brzina orkanov, ki udarjajo ob črna gorovja in ob led, znaša od devetdeset do tri sto kilometrov na uro.

Vse do začetka sedanjega stoletja se ni za uradno, niti za dejansko pravico do zemlje okoli Južnega tečaja pulil nihče. Računi učenjakov, ki so začeli ob vse bolj rastoči industrializaciji sveta dokazovati, da bodo zavede premoga na svetu in toliko in toliko letih izginile, so predramili velike industrijske države, da so ob iskanju novih zalog goriva vrgle oči tudi na Antarktiko. Drugi razlog je bil lov na kite, ki jih je po severnih morjih začelo zmanjkovati. Za uspešen lov te vrste so potrebna oporišča in predelovališča, ki jih ni bilo moči ustvariti drugje, kakor na tej veliki južni zemljini.

Osvažanje ledene pokrajine

Prvi korak je storila Anglija. Leta 1908 je ustanovila uradno naselbino na Falklandskih otokih, za njo pa drugo dependenco na ozemlju Rose. To je lov na kite pripomoglo do silnega razvoja v zadnjih tridesetih letih. Lov po morjih okoli Antarktike je vrgel raznim evropskim in ameriškim družbam v tem času nad štiri milijarde zlatih frankov, to je pet in petdeset milijard dinarjev naše današnje veljave. Letno so pobili zadnje čase povprečno po 30.000 kitov. Pridelek kitove masti v tridesetih letih je znašal devet milijonov sodov. V tej gospodarski veljavi in dohodnosti temelji politični pomen antarktičnih morij in celine, od tu izvirajo tudi spori glede lastninskih pravic do ozemlja na skrajnem jugu sveta.

Anglija je od vseh kitolovcev zahtevala velike pristojbine za predelavanje kitov na svojih oporiščih. Prizadete so bile pri tem zlasti norveške družbe. To je Norveško 1928 privedlo do tega, da je anektirala Bouveljev otok in Otok Petra I., ter del antarktične obale pri Enderdyu. Pravice do atalega odkritega ozemlja so si izgovorile Avstralija, Amerika in Nova Zelandija.

Zdaj pa je smatrala tudi Francija za potrebno, da razglasi svojo oblast nad Adelijino zemljo in s tem je povečala svojo državo vsaj imensko za 400.000 kvadratnih kilometrov. Ni mogoče še govoriti, kakšen gospodarski pomen leži v teh prisvojitvah. Toda sprito neustavljivega gospodarskega in tehničnega razvoja v sedanjem svetu ni dvoma, da bo človeški rod nekaj, morda v kratkem, te neskončne, neznane pokrajine lahko koristno osvojil in uporabljal njihova bogastva ter možnosti. Za ta primer jih skušajo svojim narodom zagotoviti državniki, ki gledajo v bodočnost.

*

Šola mladih veleumov

Znameniti ameriški psiholog, profesor dr. Hollingworth, je otvoril v Newyorku novo šolo, v katero imajo vstop samo najbrihtnejši otroci od 8. do 12. leta. Otroci morajo prestati posebno strogo skušnjo, kjer morajo njihovi možgani pokazati »umski potencial« višji od 130. Kdor doseže le 100 točk, ga smatrajo za srednje nadarjenega. V tej šoli morajo učenci porabiti popoldneve za kako opravilo, katero si sami izberejo, n. pr.: letalstvo, radio, razna znanstvena vprašanja iz kemije, pesništvo ali glasba. Zato se ne čudi, če boš srečal 10 letnega otroka, ki te bo resno vprašal, kaj misliš o demarni politiki Amerike. — To je gotovo najboljše sredstvo, da se veleumi ne izgube nepoznani, kot se navadno dogaja.

Veliko angleško letalo nadzoruje morsko ožino Gibraltar.

Šaljive zgodbe ob 50 letnici avtomobilov

Avtomobil slavi letos svojo 50 letnico. Skoraj sto milijonov teh motornih vozil drvi po ulicah in cestah po vsej zemlji. Res, prav lepa obletnica, saj je ravno avto spremenil vso prometno tehniko. Prvi avtomobili so se pojavili v Parizu leta 1888. Parizani so se ob tej priliki posmehovali tem novim vozilom in se šalili na račun teh avtov, ki so hiteli po ulicah brez konjev. Motorji so bili še neopolni. Za avtomobilom se je vlekel gost oblak dima, ki je smrdel po bencinu. Parizani so morali z žepnimi robčki čistiti svoje nosove. V istem času so tudi po londonskih ulicah zavozili prvi avtomobili. Hladnokrvni Angleži se niso razburjali zaradi smrada in so se tolažili, na svetu je dosti učenih glav, ki bodo kmalu popravili ta nedostatek in avtomobili ne bodo več smrdeli. Proti prvim šoferjem je bilo mnogo pritožb in policijske oblasti so imele dovolj dela s kaznovanjem. Spočetka šoferji še niso imeli dovolj vaje, zato ni čudno, če so vozili čez drn in strn. Povožili so mnogo ljudi, psov in mačk, podirali so drevesa, zapeljali v izložbe.

Obrazi iz novih filmov

Beverly Roberts, ki jo obiskovalci kina pomnijo iz filma »Tornado«, igra glavno vlogo v filmu »Nepremagljiva krila«. Kay Francis pa je glavna junakinja v razgibanem eksotičnem delu »Upor na Vzhodu«.

Prva avtomobilska nesreča

Takrat se je pojavila tudi prva avtomobilska šala. Neki šofer je prevrnil mimoidočega potnika. Ko je ta padel na zemljo, je zavpil: »Ali ne znate trobiti?« — »Trobiti znam, toda voziti ne znam dobro.« Druga šala: Okoli leta 1900 je stopil v trgovino z avtomobili nek mlajši gospod in rekel trgovcu: »Pred mesecem dni sem kupil pri vas avto. Rekli ste, da mi boste dali za vsak zlomljeni del nov del.« — »Mož beseda sem. Kaj manjka vašemu avtu?« — »Nič, toda meni dajte zamenjati mojo zlomljeno nogo in moji ženi štiri izbite zobe.« — Istega leta je neki pariški šofer napravil to aprilsko šalo: namesto da bi dvignil levo roko, je dvignil desno in s tem povzročil težko nesrečo. Povožil je tri pešce. Zato je dobil šest mesecev ječe. Še precej dobro se je zmal. — Prvi takšji so bili v Parizu in Londonu leta 1913. V istem času je šel v taksi neki gospod s svojo zaročenko. Zahteval je počasno vožnjo. In šofer mu je odgovoril: »Poznam take zadeve. Takšne mlade ljudi je treba voziti počasi.« — Prvi avtobusi so se pojavili v Londonu v prvem letu svetovne vojne. Ko si je starejši možakar kupil zdravilo, mu je rekel lekarnar: »Preden boste vzeli zdravilo, ga dobro pretešite.« — »Ne bo treba, Domov se peljem z avtobusom«, je možakar odgovoril.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Sreda, 18. maja. 12 Za dobro voljo (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.30 Sramot. štirje fantje — 14 Napovedi — 15 Mladinska ura: Opazni in poakni šalj (g. prof. Miroslav Adlešič) — 15.30 Pomladni zvoki (g. prof. Janko Jare) — 16.30 Dolenjska mesta v prvi polovici 19. stoletja (g. prof. Janko Jare) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Prvi zbirka slov. pesmi in njeni avtorji (Matija Bravničar - Ljublj.) — 19.50 Uvod v prenos — 20 Prenos opere iz Nar. gledališča v Ljubljani, v I. odmoru: Glasbeno predavanje (g. Ukmar), v II. odmoru: Napovedi, poročila.

Četrtek, 19. maja. 12 Zborovska glasba (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.30 Opoldanski koncert Radij. orkestra — 14 Napovedi — 18 Iz neznanih operet (Rad. orkester) — 18.40 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarik) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Predavanje o mlin za ljudsko telesno vzgojo — 19.50 Zabavna igrila (g. Fr. Lipah, Stan. Nar. gled.) — 20 Štirje glasbeni profili (Rad. orkester) — 21 Klavirski koncert g. prof. M. Lipovška: Družina Bacha — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Koncert plesne glasbe (plošče).

Drugi programi

Sreda, 18. maja. Belgrad: 20.00 Marjan Rus poje, 20.30 Humor, 21.30 Vok. koncert, 22.30 Plesna glasba — Zagreb: 20 Ljubljana — Praga: 19 Smetanova opera »Libuša« — Pariz: 20 Plesna glasba, 21 Chopinove skladbe, 22.05 Laska glasba — Sofija: 20 Klavir, 20.45 Ravelova opera — Budimpešta: 19.30 Opera, 22.05 Jazz — Trst-Milan: 21 Postra glasba — Rim-Bari: 17.15 Violina, 21 Igra, 21.40 Orgle — Dunaj: 19.10 Sinfoniki, 21.30 Zabavna in plesna glasba — Berlin-Königsberg-Hamburg-Stuttgart-Monako: 19.10 Zab. glasbeni program — Bratislava: 19.10 Wagnerjev koncert — Lipska: 19.10 Mladinska pravilnica — Bernomünster: 20.30 Komoral koncert — 20.40 Pihala, 21.40 Plesna glasba — Strasbour: 20.30 Sinfonični koncert.

Paul Heyse:

ANDREA DELFIN

Novela.

Saj sedi tukaj, kot bi spal. On utrujen od poti, ti pa od sedenja. Tako je pa svet različen.

Med tem polglasnim govorjenjem je tujec sedel od okna in si z roko podpiral glavo. Tudi zdaj, ko se je ozrl, se je zdelo, da je komaj opazil prisotnost lične deklice, ki se mu je priklonila.

»Pridite in malo prigriznite, gospod Andrea«, je dejala vdova. »Kdor zvečer ne je, ga v snu lakota davi. Glejte, smokve so sveže in gnat rahla in to je ciprsko vino, ki ga dož boljšega ne pije. Njegov kletar mi ga je preskrbel, staro poznanstvo še iz časov mojega moža. Potovali ste, gospod. Niste kdaj srečali njega, mojega Orsoja, Orsoja Daniellija?«

»Dobra gospa,« je dejal tujec, medtem ko je vžil v kozarec nekaj kapelj vina in razkosal eno od fig, »nikoli nisem prišel iz Brescije in nikogar ne poznam pod tem imenom.«

Marietta je odšla iz sobe in ko je bežala po stopnicah, sta jo slišala, kako si z jasnim glasom poje pesemko.

»Slišite otroka?« je vprašala gospa Giovanna. »Človek bi je ne imel za mojo hčer, čeprav tudi črna kokoš znese belo jajce. Zmerom bi pela in skakala, kot da ne bi bili tukaj v Benetkah, kjer je prav, da so ribe mulaste, ker bi sicer znale povedati take stvari, da bi se človeku ježili lasje. Pa je bil njen oče tudi tak, Orso Daniellij, prvi delavec na Muranu, kjer izdelujejo tako pisano eteklo kot nikoli nikjer na svetu. Vedro erce rdeči lica«, je bil njegov rek. Zaradi tega mi je dejal nekega dne: »Giovanna,« je dejal, »tu ne vzdržim, zrak me duši v grlu, večeraj so spet etnega zadavili in za cepeti obešili, ker je preveč odkrito govoril proti inkviziciji in Svētu desetih. Ves, kje si se rodil, ne veš pa, kje boš umrl, in marsikdo misli, da jaha na konju, pa na zemlji sedi. Torej, Giovanna,« je dejal, »Francijo pojdem, za znanje dobiš priznanje in vinar lovi dinar. Razumem se na svojo obrt in če bom tam zunaj kaj primernega staknil, prideti ti

tu z otrokom za mano.« — Osem let je bila stara tedaj, gospod Andrea. Smejala se je, ko jo je oče zadnjič poljubil; tudi on se je zaradi tega smejal. Jaz pa sem jokala in tudi on je nato začel, čeprav se je potem ves vesel odpejal v gondoli in sem ga slišala žvižgati, ko je bil že za vogalom. Tako je preteklo leto. In kaj se je zgodilo? Signoria je vprašala po njem; nihče z Murana bi ne smel nečeti svojega dela v tujino, da ga ne bi tam začeli posnemati; morala sem mu pisati, da se pod smrtno kaznijo vrne. Pismu se je smejal; gospodje pri tribunalu pa niso poznali špavov. Nekega jutra, ko eva bili že v postelji, so naju vzeli, otroka in mene, in naju zavlekli pod svinčene strehe; spet sem mu morala pisati, kje sem jaz in najin otrok, in da bom ostala tukaj, dokler me on sam ne zahteva v Benetkah. Ni bilo dolgo in dobila sem njegov odgovor, smeh da mu je prešel in da na vrat na nos prihaja tik za piemom. No, iz dneva v dan sem upala, da se bo to uresničilo. Toda tedni in meseci so prešli in meni je postajalo vedno huje v srcu in bolelastnejše v glavi, kajti tam gori je pekél, gospod Andrea; še Bog, da sem imela otroka, ki ni bil delezhen druge hudine kot to, da je slabo jedel in imel čez dan vročico; vendar je kljub temu pel in me na vse zadnje je pripravil, da sem zadržala solze. Šele v tretjem mesecu so naju vzeli ven; rečeno je bilo, da je pihac etekla Orso Daniellij umrl v Milanu za mrzlico in da greva lahko domov. Tudi od drugih strani sem to slišala — toda tega, ki bi to verjel, Signoria ne pozna. Umrl? Kaj umrje človek tudi tedaj, če ve, da mu žena in otrok ječita pod svinčeni strehami in jih mora rešiti?«

»In kaj menite, da se je zgodilo z vašim možem?« je vprašal tujec.

Zrla mu je v obraz s pogledom, ki je pričal, da je uboga žena dolge tedne preživela pod evinčnimi strehami. »Nič pravadanskega«, je rekla. »Marsikateri živi in se vendar ne vrne, marsikateri je pa mrtev in se kljub temu vrne. Pa o tem rajši molčiva, kajti kdo mi jamči, da ne boste šli in pred tribunalom vsega izčenačili, če vam povem? Zdi se mi galantno; toda kdo je dandanes še poštenjak? Od tisočih eden, od etotih nobeden. Brez zamere, gospod Andrea, toda dobro veste, kako pravijo v Benetkah:

Z laganjem in zvijačo rešiš se prevar, z zvijačo in laganjem si pa gospodar.«

Nastal je kratek premor. Tujec je bil že davno porinil krožnik od sebe in napeto poslušal vdovo. »Ne zamerim vam,« je dejal, »da mi svojih skrivnosti ne marate zaupati. Vaše stvari me ne brigajo in pomagati vam itak ne morem. Toda kako to, gospa, da ta tribunal, pod katerim ste toliko trpeli, vendarle še trpite vi in vse ljudstvo v Benetkah? Sicer sem slabo poučen o tukajšnjih zadevah — za politična vprašanja se nisem nikdar dosti brgal —, toliko sem pa izvedel, da je bil že lani tukaj upor, da je nastopil nekdo od plemstva samega proti in da je Veliki svet izvolil komisijo, ki naj bi vzela vso stvar v roke in proučila vse razloge za in proti. O tem sem slišal celo v svoji pisarni v Bresciji. In ko je končno ostalo vse pri etarem in je bila moč tajnega sodišča močnejša kot kadarkoli prej, zakaj je potem ljudstvo zažigalo po trgih kresove veselja in zasramovalo one plemiče, ki so bili proti tribunalu in so morali zdaj občutiti njegovo maščevanje? Zakaj ni bilo nikogar, ki bi inkvizitorjem branil pregnati v Verono njihovega najdrznejšega sovražnika? In Bog ve, če ga bodo tam pustili pri življenju ali če niso že nabrušena bodala, ki naj mu za vedno zavežejo usta. Kot rečeno, prav malo vem o tem; tudi tistega človeka ne poznam in mi je res zelo všeče, kaj se tukaj plete, kajti jaz sem bolan in že tako ne bom dolgo več tlačil trave po tem pisnem svetu. Čudim pa se vendarle, ko gledam te omahljive ljudi, ki danes imenujejo te tri človeke svoje tirane in se jutri radujejo, če poginejo tisti, ki so hoteli tiranijo uničiti.«

»Kako to govorite, gospodi,« je dejala vdova in zmajala z glavo. »Vi ga niste videli, gospoda advokata Angela Querinija, ki so ga segnali, ker je tajni justici napovedal vojso? No, prav, gospod, jaz pa sem ga videla in drugi reveži tudi in vsi so trdili, da je pravičen gospod in velik učenjak, ki noč in dan študira staro beneško zgodovino in se razume na zakone kot volk na mesarjenje. Toda, kdor ga je videl iti po cesti ali etati v Brogliu s svojimi tovariši, ko je takole z napol zaprtimi očmi slonel na stebri, je moral vedeti, da je to plemič od glavé do petá in kar je proti tribunalu govoril

in deloval, ni bilo ljudstvu v prid, temveč gospodi. Ovcam pa je prav vseeno, gospod Delfin, če jih zakoljejo ali volkovi požrú in

če jastreb se s kraguljem kljuje, kurecina lahko piruje.

Glejte, dragi moj, zaradi tega je bila škodoželjnost zelo velika, ko so tribunalu potrdili vse pravice in mu ni bilo treba o nikomer in pred nikomer dajati odgovora kakor na sodnji dan pred gospodom Bogom in sleherni dan pred svojo vestjo. V kanalu Orfano leži od etotih, ki so tam molili poslednji očenáš, deset malih in devetdeset velikih gospodov. Pa denimo, da bi bil Veliki svet javno sodil in obsodil plemiče kakor tudi meščanske zločince — moj Bog! — potem bi imeli osem rabljev na mesto treh in veliki tat bi malega obešil.«

Zdelo se je, kot bi hotel nekaj odvrniti, toda z rahlim nasmeskom, ki ga je gospodinja razumela kot pritrpitev, se je udal. Medtem je spet vetopila Marietta z vodo in malo kadilnico, v kateri je tlelo neko ostro dišeče zelišče in ji gnalo dim naravnost v obraz, tako da je bil z otepanjem, rentanem in drgnjenjem oči delala najsmesnejše kretanje. Kadilo je nosila z drobnimi koraki tik ob vseh štirih stenah, kjer je bilo neizrečeno dosti muh in komarjev. »V kraj, soderga soderasta,« je dejala, »vi krvoresi, slabši od advokatov in doktorjev. Bi bili radi jedli ponoči smokve in pokušali ciprijanca, kajne? Potem bi se bili lahko smeiali in za zahvalo pikali spečega gospoda po obrazu, vi zahrbtni morilci! Le čakajte, vam bom tako podkadila, da boste lahko tudi brez večerje zaspali.«

»Moraš res zmeraj vrteti jezik, zabij epak ti?« je dejala mati, ki je vsem kretanjem svoje ljubljene sledila z žarčnimi pogledi. »Ne veš, da je sod, ki poje, prazen, in da tisti, ki veliko govori, malo pove?« — »Mati,« je rekla deklica emeje se, »muham moram zapeti uspavanko, gejte, kako pomaga! Ze padajo od stene. Lahko noč, lenuhi malopridni, ki nič ne plačate in kljub temu staknete vse lonce. Jutri spet na svidenje, če vam ni bilo onoli še dovolj.«

Poslednjič je kot v zakletev zavijetela ugašajoče zelišče nad glavo in stresla pepel v kanal, potem se je hitro priklonila tujcu in odbežala kot veter.